

SYLABUS
DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2024-2026
rok akademicki 2024/2025

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Czasopiśmiennictwo polskie na Litwie w epoce porobiorowej. Przedmiot do wyboru
Kod przedmiotu*	IVC2
Nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Humanistycznych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Kierunek studiów	Dziennikarstwo i komunikacja społeczna
Poziom studiów	studia drugiego stopnia
Profil	ogólnoakademicki
Forma studiów	stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	I rok, sem. II
Rodzaj przedmiotu	kierunkowy/przedmiot do wyboru
Język wykładowy	polski
Koordinator	dr hab. prof. UR Jolanta Kowal (członkini Zespołu Programowego kierunku studiów DiKS)
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr hab. prof. UR Jolanta Kowal (autorka programu) , literaturoznawcy zajmujący się literaturą dawną

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.warszt.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
2		20							3

1.2. Sposób realizacji zajęć**X zajęcia w formie tradycyjnej**

zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (zajęcia prowadzone są w formie zdalnej, jeśli wynika to z aktualnie obowiązujących przepisów).

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku)

Zaliczenie z oceną

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Ogólna wiedza z zakresu historii Polski oraz wiedza wyniesiona z przedmiotów *Historia prasy polskiej (do końca XVIII wieku)* oraz *Historia prasy polskiej w XIX wieku*, odbywanych w trakcie pierwszego roku studiów (w semestrach zimowym i letnim).

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C1	Zapoznanie studentów z czasopiśmiennictwem polskim na Litwie w dobie porozbiowo-przedpowstaniowej (1795-1830) i warunkami jego rozwoju.
C2	Zaznajomienie studentów z zawartością merytoryczną poszczególnych periodyków, ukazujących się na Litwie w latach 1795-1830.
C3	Uświadomienie studentom roli ówczesnej prasy periodycznej w kształtowaniu opinii społecznej oraz formowaniu gustów estetycznych czytelników.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych
EK_01	Student/ka: <ul style="list-style-type: none"> • ma uporządkowaną wiedzę na temat czasopiśmiennictwa polskiego na Litwie w epoce porozbiorowej; • zna najważniejsze tytuły periodyków, ich profil oraz znaczenie dla rozwoju ówczesnego życia kulturalnego; • ma znacznie poszerzoną wiedzę o powiązaniach studiowanych dyscyplin z innymi dyscyplinami naukowymi, głównie z zakresu humanistyki i nauk społecznych; • ma pogłębioną i usystematyzowaną wiedzę o zasadach języka polskiego oraz o instytucjach związanych z kultywowaniem kultury narodowej.	K_Wo3, K_Wo6, K_Wo7, K_Wo8, K_Wo9
EK_02	Student/ka: <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje się umiejętnością swobodnego wypowiedziania się na temat czasopiśmiennictwa polskiego na Litwie z lat 1795-1830; • potrafi w umiejętny sposób korzystać z tzw. prasy dawnej i krytycznie czytać zawarte w niej teksty publicystyczne, rozumie potrzebę dalszego doształcania w tym zakresie.	K_Uo9
EK_03	Student/ka: <ul style="list-style-type: none"> • wykorzystuje zdobytą wiedzę do działań na rzecz środowiska społecznego.	K_Ko3

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu (oraz ćwiczeń warsztatowych)

Treści merytoryczne (wybór)

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne

1. Zajęcia organizacyjne (zapoznanie studentów z treściami programowymi przedmiotu, podstawową bibliografią, warunkami zaliczenia przedmiotu itp.).
2. Ogólny zarys obrazu czasopiśmiennictwa polskiego na Litwie w latach 1795-1830.
3. Wpływ cenzury na rozwój ruchu czasopiśmienniczego na Litwie w epoce porozbiorowej.
4. Prasa informacyjna: „Kurier Litewski” (1795-1830).
5. W kręgu periodyków naukowo-literackich: „Tygodnik Wileński” (1804); „Dziennik Wileński” (1805-1806); „Gazeta Literacka Wileńska” (1806); „Tygodnik Wileński” (1815-1822); „Wiadomości Brukowe” (1816-1822); „Dziennik Wileński” (1815-1830).
6. Na gruncie czasopism specjalistycznych: „Dzieje Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej” (1820-1824); „Pamiętnik Magnetyczny Wileński” (1816-1818).
7. Polemiki publicystyczne na łamach prasy wileńskiej (dyskurs o języku polskim; liberalizm kontra obskurantyzm, dyskusje wokół magnetyzmu zwierzęcego, polemika klasyków z romantykami).
8. Opiniotwórcza i kulturotwórcza rola wileńskich pism periodycznych (działalność Józefa Zawadzkiego, Kazimierza Kontryma i Antoniego Marcinowskiego).
9. Prasa polska pod zaborem rosyjskim w latach 1795-1830 na tle przedsięwzięć czasopiśmienniczych z tego okresu w zaborze pruskim i austriackim.
10. Kolokwium zaliczeniowe.

3.4 Metody dydaktyczne

- Metoda problemowa; elementy wykładu; analiza tekstów z dyskusją, prezentacja multimedialna.

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw., ...)
EK_01	ocena wypowiedzi w trakcie zajęć, ocena pracy pisemnej lub prezentacji multimedialnej, ocena z kolokwium	ćw.
EK_02	obserwacja w trakcie zajęć, ocena pracy pisemnej lub prezentacji multimedialnej, ocena z kolokwium	ćw.
EK_03	obserwacja w trakcie zajęć	ćw.

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Ocena formatywna (bieżąca) – na podstawie:

- czynnego uczestnictwa w zajęciach;
- oceny bieżącego przygotowania do zajęć, zrozumienia omawianej tematyki przedmiotu, umiejętności uczestnictwa w dyskusji (każdorazowo podczas trwania zajęć);
- oceny przygotowywanych prac pisemnych i prezentacji (każdorazowo podczas trwania

zajęć).

Ocena podsumowująca: kolokwium pisemne (zaliczenie z oceną).

Wskazana forma oceny odnosi się do wszystkich założonych w niniejszym sylabusie efektów kształcenia.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzinna zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	20
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	2
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, zaliczenia, egzaminu, napisanie referatu itp.)	53
SUMA GODZIN	75
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	3

* Należy uwzględnić, że 1 pkt. ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

Wymiar godzinowy	---
Zasady i formy odbywania praktyk	---

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

Literatura podstawowa (wybór 10 tekstów):

Aleksandravičius E., Kulakauskas A., *Pod władzą carów. Litwa w XIX wieku*, przeł. B. Dulęba, Kraków 2003.

Beauvois D., *Wilno – polska stolica kulturalna zaboru rosyjskiego 1803-1832*, przeł. I. Kania, Wrocław 2010.

Bibliografia prasy polskiej 1661-1831, oprac. J. Łojek, Warszawa 1976.

Chmielowski P., *Liberalizm i obskurantyzm na Litwie i Rusi (1815-1823)*, z przedmową B. Chlebowskiego, Warszawa 1898.

Ciechowski W., *Czasopisma polskie na Litwie [1760-1864]*, „Kwartalnik Litewski” 1910, R. I, t. 2, s. 39-66; nr 3, 14-40; nr 4, s. 67-96 oraz 1911, nr 2, t. 5, s. 101-124.

Cybulski R., *Józef Zawadzki – księgarz, drukarz, wydawca*, Wrocław 1972.

Czernianin W., Czernianin H., *Wokół „Tygodnika Wileńskiego” 1815-1822. Studia i szkice*, Wrocław 2010.

Gorski S., *Z dziejów cenzury w Polsce*, „Biblioteka Warszawska” 1905, t. IV.

Kempa A., *Programy redakcyjne i dążność polskiej prasy literackiej w I ćwierćwieczu XIX wieku*,

„Prace Polonistyczne” 1971, S. XXVII.

Korpała J., *Uwagi o polskiej prasie literackiej*, „Silva Rerum” 1928, nr 6/9.

Kostkiewiczowa T., *Oświecenie: próg naszej współczesności*, Warszawa 1994.

Kowal J., *Literackie oblicze „Dziennika Wileńskiego” (1805-1806 i 1815-1830)*, Rzeszów 2017.

Kowal J., *„Talent nie(wyższy) nad mierność” – kilka uwag o zjawisku wierszomanii na Litwie w latach 1815-1830*, „Prace Polonistyczne” 2014, Ser. LXIX.

Kowalska A., *„Świstek krytyczny” Potockiego a „Wiadomości Brukowe”*, „Prace Polonistyczne” 1955, ser. XII.

Kraushar A., *Znachor (Antosiek, czyli Antoni Golec). Kartka obyczajowa, wykrojona z notatek dziennikarskich, rękopisów i książek z lat 1816-1821*, Warszawa 1903.

Kucharzewski J., *Czasopiśmiennictwo polskie wieku XIX w Królestwie, na Litwie i Rusi oraz na emigracji. Zarys bibliograficzno-historyczny*, Warszawa 1911.

Łojek J., *Historia prasy polskiej w kształtowaniu się kultury narodowej*, t. 1, Warszawa 1967.

Łojek J., Myśliński J., Władyka W., *Dzieje prasy polskiej*, Warszawa 1988.

Materiały do dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi: z archiwum drukarni i księgarni Józefa Zawadzkiego w Wilnie z lat 1805-1865, zebrał T. Turkowski, t. 1-2, Wilno 1935.

Mościcki H., *Dzieje porozbiorowe Litwy i Rusi*, t. 1-2, Wilno 1913.

Mościcki H., *Pod berłem carów*, Warszawa 1924.

Mucha B., *Dzieje cenzury w Rosji*, Łódź 1994.

Nieć G., *Jakub Szymkiewicz, „Szlachcic na Łopacie” – satyryczny reporter „Wiadomości Brukowych”*, Kraków 2005.

Ochmański J., *Historia Litwy*, Wrocław 1990.

Pietraszko S., *Profesor wśród „Szubrawców” (Jędrzej Śniadecki)*, „Problemy” 1951, R. VII, nr 10.

Pigoń S., *Z dawnego Wilna. Szkice obyczajowe i literackie*, Wilno 1929.

Ptaszyk M., *Recenzje i wypisy w czasopismach polskich w pierwszych latach XIX wieku (rekonesans)*, „Wiek Oświecenia” 2005, nr 21.

Remer J., *Wilno*, Wrocław 1990.

Skwarczyński Z., *Kazimierz Kontrym. Towarzystwo Szubrawców. Dwa studia*, Łódź 1961.

Skwarczyński Z., *O działalności Kazimierza Kontryma na tle ruchu umysłowego i społecznego w Wilnie w latach 1812–1822*, „Przegląd Nauk Historycznych i Społecznych” 1954, t. 4.

Skwarczyński Z., *W szkole sentymentalizmu, „Tygodnik Wileński” z 1804 r.*, Łódź 1958.

Sobieszczański F.M., *Czasopisma polskie*, [w:] *Encyklopedia Powszechna Orgelbranda*, t. 6, Warszawa 1861.

Stankiewicz-Kopeć M., *Pomiędzy klasycyzmem a romantyzmem. Młodzi autorzy Wilna, Krzemieńca i Lwowa wobec przemian w literaturze polskiej lat 1817-1828*, Kraków 2009.

Szyndler B., *Dzieje cenzury w Polsce do 1918 roku*, Kraków 1993.

Śnieżko A., *Materiały do historii prasy na Litwie w XVIII i XIX wieku*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” 1972, z. 4.

Trzynadłowski J., *W sprawie czasopiśmiennictwa polskiego do roku 1840 (Notatka informacyjna)*, „Prace Polonistyczne” 1950, Ser. VIII.

Turkowski T., *Nieznane materiały historyczno-literackie w archiwum Zawadzkiego w Wilnie*, Osobne odbicie ze Sprawozdań Polskiej Akademii Umiejętności. T. XXXVI, nr 10.

Żbikowski P., *W imperium carów. „Kurier Litewski” 1796–1806*, przygotowała do druku L. Żbikowska, Lublin 2014.

Żbikowski P., *W pierwszych latach narodowej niewoli. Schyłek polskiego Oświecenia i zwiastuny romantyzmu*, Wrocław 2007.

Życie literackie i literatura w Wilnie XIX – XX wieku, pod red. T. Bujnickiego i A. Romanowskiego, Kraków 2000.

Żytkowicz L., *Rządy Repnina na Litwie w latach 1794-1797*, Wilno 1938.

Literatura uzupełniająca:

- Bachórz J., *Jak pachnie na Litwie Mickiewicza i inne studia o romantyzmie*, Gdańsk 2003.
- Baliński M., *Dawna Akademia Wileńska. Próba jej historii od założenia w roku 1579 do ostatecznego jej przekształcenia w roku 1803*, cz. 1-2, Petersburg 1862.
- Jakubėnas R., *Prasa Wielkiego Księstwa Litewskiego w II połowie XVIII wieku*, Kraków 2005.
- Kowal J., „*Dziennik Wileński*” (1805-1806) i „*Gazeta Literacka Wileńska*” (1806) – kartka z historii rozwoju prasy polskiej na Litwie doby porzbirowo-przedpowstaniowej, „*Rocznik Historii Prasy Polskiej*” 2020, t. XXIII, z. 1, s. 31-49. ISSN 1509-1074, DOI 10.24425/rhpp.2020.133415.
- Kowal J., *Rola wileńskiego typografa Józefa Zawadzkiego w rozwoju czasopiśmiennictwa polskiego na Litwie w epoce porzbirowej*, „*Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Litteraria Polonica*” 2016, nr 4(34), s. 281-289.
- Kulczycka-Saloni J., *Geografia literacka Polski pod zaborami*, [w:] *Polska XIX wieku. Państwo – społeczeństwo – kultura*, pod red. S. Kieniewicza, Warszawa 1977.
- A. Kwiatkowska, *Piórowe wojny. Polemiki literackie polskiego oświecenia*, Poznań 2001.
- Opacki Z., *Płaszczyny relacji polsko-rosyjskich na Kresach Wschodnich doby zaborów. Zarys problematyki*, [w:] *Polacy i sąsiedzi – dystanse i przenikanie kultur*, pod red. R. Wapińskiego, cz. I, Ostaszewo 2000.
- Petrauskienė I., *Źródła do historii dawnego Uniwersytetu Wileńskiego*, tłum. A. Grębecka, „*Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*” 1981, nr 3-4.
- Polska – Litwa. Historia i kultura*, pod red. J. Mizińskiego i J. Święcha, Lublin 1994.
- Prasa polska w latach 1661 – 1864*, pod red. J. Łojka, Warszawa 1976.
- Wilno i świat: dzieje środowiska intelektualnego*, pod red. E. Feliksiak i M. Lesia, t. 1-2, Białystok 2002.
- Wilno i ziemia wileńska: zarys monograficzny*, pod red. W. Zawadzkiego, B. Rydzewskiego, S. Kościółkowskiego i Z. Hartunga, t. 2, Wilno 1937.
- Witkowska A., Przybylski R., *Romantyzm*, Warszawa 1997.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej